

# סלם האהבה

דן אל שליט

האהבה היא בעצם סולם בעל ארבעה שלבים. צדו התחתון היא ההפריה הגוףנית המשותפת לנו עם עולמות הצומח והחי. מעלה מזו מצויה האהבה ברגש, וכן כן היא ירוועה ביותר. אבל עוד מעלה מזו – האהבה היא דעת, "זידע האדם את חוה אשטו".

שתי הדרגות התחתונות הן סבילות; האדם נתקף במשיכת גוףנית או נсхף ברגש. אבל חלק ההכרה שבאהבה הוא כבר פועל. הוא נחלץ מן הגוף והרגש ועומד במקום נבדל ומתחבון. כאן מופיעה הבינה, ההבדלה בין לBIN, הבירור. ההכרה מבחינה, גם בגוף וגם ברגש, בין חלקים נוכנים וצלולים בין ירודים, עכורים. עד כאן הכרת-עצמם; וכן מכיר האדם את זולתו. האיש מכיר את בתיזונו, והוא אותו,adam, כאישיות, שהוא המוביל את הרגש והגוף. עיקרו של תהליך ההכרה הוא הבדיקה שUMBACHIN כל אחד מבני-הוזג בזולתו את העירק, את המרכז, את נקודת האיכות הייחודית של האישיות – מה שמקסה ולפעמים מסתיר אותה. מכאן שההכרה נחלקת לשניים – לחלק הבירור וההבחנה, הנקרא בינה, ולהליך הזיהוי של הנקודה המרכזית שבכל דבר ועניין, השיך לקשר הנקרא חכמה<sup>1</sup>.

� ועוד מעבר לאהבה כבינה וכחכמה נמצאת דרגה חמישית, נספהת, של האהבה – התאמה בסיסית שמעבר לטעם ודעת, כעין "זהו זה", "ככה"<sup>2</sup>. זהה בעצם כעין "דבקות", בעניין "ודבק באשטו".

וכל השכבות נודעו להשלים זו את זו.

אין הגוף והרגש דברים מכוערים או פסולים. אבל לעולם תפקיד השכבות התחתונות הוא להיות קליביטוי לעליונות. אמן, השכבות התחתונות כailo שואפות להחמיר ולעמוד בפני עצמן, להתмир בישותן העצמאית ולהרחיב אותה, והן מגילות התנגדות ממשית להיפתח, ובוודאי לקבל הנהגה ולשמש כליל לשכבה עליונה יותר. אז הן הופכות לקליפות, לערלות, לערלת בשר ולב עלרلت לב. לא רק הגוף, גם הרגש יכול לסתוח ולהטעות. וגם השכל הkr, אם הוא מתימר להיות

1. דעת, שם כלל, מציין את כל העניין השכל; אבל במבנה של חכמה-בינה-דעת, "דעת" הוא כוח הקישור, המקשר בין חכמה לבינה, וכן אל יתר כוחות הנפש; וראה תニア, פרק ג' ע' 14.

2. ולפי הבעש"ט, "ככה" הוא אחד מע"ב השמות הקדושים, ור' ר' כתור כל הכתורים".

השירה והנגינה מהוות התרומות ועליה. בזוהר, חכמת הכהן היא החסד, הקמשכה מלמעלה למטה; ואילו תוכנת הלוי, המוסיקאי, היא העלייה מלמטה למעלה, "לארמא קלא". במוסיקה, חלקו הנפש עולמים ונכללים זה בזה, מאבדים את מוגדרותם וקווים גבולותיהם ונפתחים זה לזה ולאל מה שמעבר להם.

והנה גם במוסיקה, השכבות התחתונות – הקצביות והגופניות, עלולות להשתלט ולהוביל על העליונות. בייחוד כאשר בחלק מן המוסיקה המסחרית מופיעים אפקטים מהממים שניתן לתארס כ"לא-הגונים", דמוגאים, זולמים. אלה מעוררים את החלקים התחתונים, מגרים ומתחססים אותם, מעבים את הערלה וסתומים את הנפש בפני שכבותיה העליונות.

אבל סוגי מוסיקה רצויים יותר, אינם מרגישים את החלקים התחתונים, וגם לא מבטלים ודוחים אותם, אלא משתמשים בהם כביסולם, לטפס ולעלות על-ידם אל המעלוות העליונות, ובשים – אל הדבקות שבניגון ואל האלוקות שכבו; באוטה שעאה משמשות השכבות התחתונות ככל-יביטוי, מימוש וקיום ומשענת לשכבות העליונות.

הנה-כיצין, ניגוןonganו שכבות כמו אהבה<sup>4</sup>, וכן יכול הניגון "להתלבש" בגוף, ולשמש תיקון לאהבה אם היא נמצאת במצב נפול. כי בניגון, גם השכבות התחתונות בינויו אחריה-הכל מ"חומר" קל, מציללים, שאין בהם ממש חמרי. וכן הביטול, השתוקקות הרמות התחתונות לעללה, ההعلاה, ההتكلות – מתאפשרים בניגון וطبיעים בו יותר; מה שאין כן בגוף החמרי, שיצרו חזקים ומגלים התנגדות רבה. וכן, אם כבר נסגר הגוף בתוך עולם ירוד, יכול הוא לטועם מטעמן הטוב של ההיפתחות ושל העלייה, דוקא בניגון.

### הברית, הפלג והתיקון

ולכן, אמר רבינו נחמן מברסלב<sup>5</sup>, שמזרמי תהילים, שבהם נאמרו י' לשונות של נגינה (אשרי, משכיל, שיר, היל, ניגון, תפילה וכורא<sup>6</sup>) – יכולים לשמש תיקון לפגם הברית.

פוגם הברית עניינו, כאשר נמשכת ונתפסת הנפש כולה על כל בחינותיה, שמנין בתורת הסוד י', בתוך הרמה הגופנית. כאן המקום להערה, שהבחינה הגופנית אינה

שופט ומנהיג בלבד, גם הוא קליפה. ווסף כל עצמאות כזו – עצבות ועצבנות. רק אם נפתחות השכבות זו לזו, באופן שכבות תחתונות פונות אל עליונות ומקבלות מהן, וכך פונות אל מעבר להן – אזי כוון שמחות.

והאדם הוא עולם קטן, וمشקף את מבנה החברה ואת מבנה כל המציאות. החברה הסובבת על כל-יביטוי – התקשרות והאמנות – מלאה כעסים, פחדים, עצבות, דכאון ושאר קליפות. וגם אלו תובעות לעצמן קיום וביטוי, ומשמעות על نفس היחידים.

כל החוויות העכורות האלה חוסמות את הדרך בפניו להתקשרות עם ההוויה המוארת, הטהורה, הנצחית, האלוהית, שמעבר לכל עכירות ושלילה, שכל השיללה רק מסמנת את הדרך אליה. הדינים חוסמים את הדרך בפניו לראות, כיצד האהבה מתפשטה בעולם כולם. אהבת הדעת, אהבת רעים, אהבת עם, הן חלק מן האהבה הממלאת את הבריאה, ועל הכל אהבת ד'. אבל ככל שהאישיות מיתקנת, ככל שהיא מתדרקת ב欽נאות הנושאים אתם טהרה וצלילות (ראה להלן – הניגון), כך נפתחים פתחים לראות את האהבה השוריה בכל ומעבר לכל, כפי שאומר הרוב קוֹק<sup>7</sup> – שאהבת איש ואשה, גם במיטה, היא רק משל לה.

### הניגון כמשל

המוסיקה היא רע ומשל טוב לאהבה. גם בניגון, כמו באהבה, ישן מספר שכבות: ישנה השכבה ה"גופנית": היסודות הקצביים, שהגוף עונה להם בתנועה; גם היופי החושי של הצליל הוא הנהנה כמעט-גופנית. מעבר לזה ישנה במוסיקה שכבה שנייה, שכבת הרגש. לאנשים רבים עניין הרגש הוא כל מה שהם יודעים על המוסיקה. אבל עוד מעבר לזה ישנה שכבת הדעת: המוסיקה אינה זורם חסר-צורה. היא מהויה מבנה. למעשה, מבנה המוסיקה הוא המדויק שבמבנה האמנויות השונות. ובמבנה זה איןנו שרירותי, אלא מלא חכמה. מבני המוסיקה מציגים לפניינו את מבני רגשותינו, בעליותיהם, בירידותיהם ובגוניהם השוניים, וגם מבנים בזמן ובזמנים בכלל.

אבל כל המבנים האלה מונחים בכל ניגון על ידי נקודה אחת, המאחדת את כל הניגון תחת איקות אחת. כל ניגון וaicתו המיווחדת: געוגעים, אושר, שמחה, נצחון. ועל-ידי נקודת-aicות זאת אנו עלולים ומידבקים במאה שמעבר לכל מבנה והגדלה, בחיים העליונים.

4. כי המבנה גוף, דגש, שכל (על שני חלקיו, בינה וחכמה או מבנה ונורדה), ועל-scal – הוא המבנה הכללי של הנפש, בסוד ארבע אותיות השם י-ק-רוּך ו"קוֹצוֹ של י-וד", שהוא מבנה כל המציאות.

5. לקוטי מורה"ן, תורה ר"ה.

"גופנית" בלבד, אלא גנוות דוקא בה בוחנות גבוחות מוד, ולכנן הקסם והעונג והמשיכה שבה, רבים עד מוד. אבל פגם הברית הוא, כאשר האדם חושך ומסתפק רק באומות צדדים מעוגנים, שהם חיצוניותו של בניין שלם. הבניין השלם הוא התקשורת שלמה אל אדם שלם, לשם בניין חיים שלמים, הקיימים גם לאחריות להמשך הדורות והחיתים. כל זה נכלל במילה "ברית": ברית עם בני-הזוג שהיא חלק מן הברית עם הבורא. מנפאלות הבריאה היא, שהסכם קשה ואחראי כזה, שהוא אולי מפחיד, מלאה בעונג עצום של אהבה על כל צדקה.

אבל הפוגם בבריתו אינו חוץ (במודע או שלא במודע) בעול, באחריות, התקשורת. הוא חוץ (או שהתרבות שמסביבו גוררת אותו לכך) בעונג, בעונג-עצמיו בלבד; הוא מתקשר אל עצמו בלבד, הוא מתעטף בעצמו. אבל באיזה "עצמו" מדובר? לא בעצמיות הגבואה, האמיתית. אלא ב"אני" נמוך<sup>7</sup>. בעצם, גם העצמיות הגבואה וגם ה"אני" הנמוך נפתחים אל מעבר לעצםם. אבל ההיפתחות אל התהום הגבואה שמעבר לאדם היא קשה, היא דורשת העפלה, עבורה; וכשבר, מתחיר ומעניק ה"אנוכי" העlianן לנפתח אליו את ה"אני", את העצמיות האמיתית של. ואילו ההיפתחות אל התהום הנמוך היא קלה, אין היא דורשת אלא היסחפות, ויתור, הינשאות בזרמי חוויות משכורת; וה"שכר" הוא עונג חריף – וחולף. ההנהה התחלה הולכת ומתמעטת ומיד לדלה, ועשויים להתלוות אליה רגשות הפוכים, של ריקנות, גועל, מיאוס-עצמם וחרדה. בכלל, העונג הוא יציב כאשר – הוא נלווה-בלבד אל שהוא עצמי יותר, עמוק יותר. אבל כאשר מכובנים אליו כמטרה, הוא מתחמק ומשאיר אחריו תסכול מתגבר. כל הרודף אחרי העונג, העונג בורה ממנו. והדברים אמרוים גם בתרבות שלמה, כשהיא מבסת את עצמה על רדיפת העונג.

אבל חוצאה חמורה יותר של דרך זאת היא, שהBORAH בה פוגם בקשר הכללי שלו להתקשר אל מעבר ל"אני" הנמוך שלו. הוא נעשה סגור בעצמו – גם במובן היחסים עם בני-אדם בכלל, עם בת-זוגתו לעתיד בפרט, ואף עם האלוקות שבעולם ועם הבורא שמעבר לעולם. זה חלק מפיירוש מה שכחוב, שהוא פוגם בכל י' הספירות, הכוחות, של נפשו.

כאשר אדם מחליט, מחמת יסורי הפירוד, או בעקבות בקשת הנכון והטוב בחיים, לשנות כיוון, לתקן את הברית, אז התיקון הוא בבחינת מילת הערלה, שהיא חידוש

7. אין סתייה בין מניין זה של י' כוחות הנפש לבין מה שנאמר לעיל על דבר חמש בוחנות האדם: גוף, רגש,iscal (=חכמה ובינה), עלiscל, כנגד ד' אוטיות השם וקוותו של י"ד. כי חלקו הוי שבארבע האותיות זה חלק הוא-עצמו לו ("יז' קצוות"), ואם כן יש כאן חכמה ובינה (בעיינו כאן: scel), ו' קצוות (בעיינו כאן: רגש), ומילכות (בעיינו כאן: גוף). וביחיד: תשע. ככוח עשריי נמנה לפעמים הכתור ("קוצץ של י"ד").ascal, ולפעמים הדעת, הכוח המשקר.

8. והוא נקרא בזוהר ובתניא בשם "נפש הבהמית".

ההיפתחות וההתקשרות אל ההוויה שמעבר לעצמו. זה יכול להיעשות על-ידי תפילה, על-ידי לימוד, ובכל צורה של פנימיות שמתאימה לנפשו, שכן אין כאן מרשימים מוחלטים. חלק מן התיקון יכול להיות השירה בכלל, ואמרות מזמורתי תהילים בפרט. מזמורתי תהלים מכילים את האיכות היסודית של ההתקשרות אל מעבר לעצמו, שמניןן כאמור לפי תורה הסוד<sup>9</sup>. ר' נחמן בחר בעשרה מזמורים כדי לסמן את עשר האיכות היסודיות האלה, אבל אפשר לומר, שהכוונה היא לאו דווקא שכל מזמור מביע איקות אחת טהורה, זו הנכורת בו בשמה, אלא העיקר הוא הרעיון הכללי, שבמזמור תהלים כוללות האיכות היסודיות של הנפש.

כל אדם יכול למצוא בין המזמורים את התנתנו-עצויות השיקות לו. על ידי התקשורת בתיבות המזמורים ובאורן הפנימי, מתחילה לhipath בהדרגה מחדש פתחי ההתקשרות אל פנימיות המציאות<sup>9</sup>.

9. וראה עוד אורות הקודש, ח"ג, מוסר הקודש, עמודים רצוי-شا, וביחור מאמרם לד, לו, לט.